

Sygn. akt III USK 110/21

POSTANOWIENIE

Dnia 6 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania Z. F.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o ustalenie właściwego ustawodawstwa w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom
społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 6 maja
2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 stycznia 2020 r., III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację Z. F. (wnioskodawca) wniesioną od wyroku Sądu Okręgowego w L. z 27 marca 2019 r., VIII U (...), oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. (organ rentowy) z 14 marca 2018 r., stwierdzającej, że wnioskodawca podlegał ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie od 24 lipca 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca 5 września 2013 r. złożył wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego w spornym okresie z uwagi na prowadzenie

działalności gospodarczej na terytorium Polski oraz jednocześnie wykonywanie pracy najemnej na terenie Słowacji, gdyż 1 czerwca 2012 r. wnioskodawca zawarł umowę o pracę ze słowacką firmą M. Na jej podstawie został zatrudniony w charakterze doradcy reklamowego i marketingowego w wymierzę 4 godzin miesięcznie za wynagrodzeniem w wysokości 25 Euro. Praca miała być świadczona na terenie Słowacji. W dniu 14 września 2012 r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa wystawiła wnioskodawcy na okres od 1 czerwca 2012 r. do 23 lipca 2013 r. zaświadczenie A1. Pismem z 25 lipca 2013 r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa poinformowała organ rentowy, że w wyniku kontroli przeprowadzonej u pracodawcy wnioskodawcy ustalono, że pracodawca ów jest „firmą skrzynkową” i na terenie Republiki Słowackiej nie dochodzi do realnego świadczenia pracy. W tych okolicznościach słowacka instytucja ubezpieczeniowa stwierdziła, że w momencie zakończenia ważności formularza A1 dojdzie także do wygaśnięcia stosunku ubezpieczenia społecznego, jakim objęci byli pracownicy kontrolowanego podmiotu, w tym wnioskodawca. Z uwagi na treść pisma słowackiej instytucji ubezpieczeniowej z 25 lipca 2013 r. organ rentowy pismem z 28 listopada 2013 r. ustalił, że od 24 lipca 2013 r. do wnioskodawcy zastosowanie znajduje polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych. Pismo to zastało doręczone instytucji słowackiej 6 grudnia 2013 r. i nie wniesiono od niego zastrzeżeń, w związku z czym organ rentowy wydał 22 stycznia 2014 r. decyzję o objęciu wnioskodawcy polskim ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych. W dniu 14 lutego 2018 r. do organu rentowego wpłynął ponowny wniosek o ustalenie dla wnioskodawcy ustawodawstwa właściwego w zakresie ubezpieczeń społecznych w spornym okresie. Z uwagi na brak nowych dowodów w sprawie, jak i brak informacji od instytucji słowackiej o zmianie stanowiska (decyzją z 22 stycznia 2015 r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie objęła wnioskodawcy obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy najemnej na Słowacji w spornym okresie, a postępowanie w przedmiocie odwołania wnioskodawcy oraz jego pracodawcy zostało zawieszone) organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sądy obu instancji uznały odwołanie wnioskodawcy za niezasadne, podkreślając, że wymiar pracy najemnej, jaką

wnioskodawca miał świadczyć na terenie Słowacji był marginalny, o czym świadczy stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej. Wydana zaś w stosunku do wnioskodawcy decyzja stanowi efekt uzgodnienia między organem rentowym a słowacką instytucją ubezpieczeniową, gdyż organ rentowy przesłał do słowackiej instytucji pismo, w którym stwierdził, że wnioskodawca zostaje objęty polskim ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych, a instytucja słowacka nie wniosła w tym przedmiocie żadnych zastrzeżeń. Co więcej 22 stycznia 2015 r. słowacka instytucja ubezpieczeniowa wydała decyzję, w której stwierdziła, że wnioskodawca nie był objęty w spornym okresie słowackim ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, że organ rentowy był w pełni uprawniony do ustalenia, że w spornym okresie wnioskodawca podlega polskiemu ustawodawstwu w zakresie ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na przesłance potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie art. 13 ust. 3 w związku z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 2004 Nr 166 s. 1 – dalej jako rozporządzenie nr 883/2004) w zakresie różnic w ocenie możliwości ustalenia przez organ rentowy jako właściwy ustawodawstwa polskiego w sytuacji, w której wnioskodawca nie został prawomocnie wyłączony z ubezpieczeń społecznych w kraju członkowskim, w którym wykonywał pracę najemną. W ocenie wnioskodawcy w sprawie występuje także istotne zagadnienie prawne – czy dopuszczalne w świetle brzmienia art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 jest orzeczenie przez organ rentowy o ustawodawstwie właściwym w zakresie ubezpieczeń społecznych wnioskodawcy, prowadzącego na terenie Polski działalność gospodarczą, za okresy, w których wykonywał on pracę najemną na terenie innego państwa członkowskiego i w których nie został prawomocnie wyłączony z ubezpieczeń społecznych z tego tytułu przez organ właściwy ze względu na kraj wykonywania pracy najemnej?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskodawcy organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania, ponieważ wątpliwości sformułowane przez skarżącego znalazły przekonujące wyjaśnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle podobnych sporów (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2021 r., III USKP 49/21 i powołane tam orzecznictwo). Z orzecznictwa tego wynika, że polska instytucja ubezpieczeniowa nie może bezpośrednio i samodzielnie podważać legalności (ważności) stosunku pracy nawiązanego w innym państwie członkowskim, lecz musi w tym zakresie współpracować przy wykorzystaniu procedury z art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. UE L 2009 Nr 284 s. 1, dalej rozporządzenie nr 987/2009) z instytucją właściwą innego państwa członkowskiego celem ustalenia prawidłowego (odpowiadającemu stanowi rzeczywistemu, a nie deklarowanemu przez ubezpieczonego) ustawodawstwa właściwego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47). W okolicznościach niniejszej sprawy organ rentowy uwzględnił stanowisko słowackiej instytucji ubezpieczeniowej o niepodleganiu przez wnioskodawcę ustawodawstwu słowackiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych od momentu wygaśnięcia wydanego wnioskodawcy formularza A1 (24 lipca 2013 r.) i tymczasowo ustalił dla wnioskodawcy jako właściwe ustawodawstwo polskie, o czym poinformował słowacką instytucję ubezpieczeniową, a ta nie wniosła sprzeciwu. W tak ustalonym stanie faktycznym organ rentowy był w pełni uprawniony do wydania zaskarżonej decyzji. Decyzja ta odpowiada trybowi działania instytucji właściwych określonego w przepisach o unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Prawomocność

decyzji organu słowackiego w przedmiocie ustania albo nieistnienia tytułu do podlegania ubezpieczeniom społecznym na Słowacji nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia o sytuacji prawnej wnioskodawcy. Zasadą jest bowiem podleganie jednemu ustawodawstwu w wyniku zastosowania przepisów o unijnej koordynacji w ramach współpracy przez krajowe instytucje właściwe. Dopiero prawomocne podważenie stanowiska jednej z instytucji uczestniczących w procedurze objętej art. 16 rozporządzenia 883/2004 co do zasadności zastosowania art. 13 ust. 3 w związku z art. 11 ust. 1 tego rozporządzenia w postępowaniu sądowym wywiedzionym w państwie członkowskim tej instancji, stanowi podstawę do zmiany treści wspólnego stanowiska organów wypracowanego w trybie art. 16 rozporządzenia 883/2004, a w konsekwencji dopiero podstawę do zmiany decyzji polskiego organu rentowego, objęcia wnioskodawcy ustawodawstwem słowackim z mocą wsteczną i wyłączenia go z takim samym skutkiem z podlegania ustawodawstwu polskiemu oraz rozliczenia składek za sporny okres.

Mając na względzie powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.